

ВІДГУК

офіційного опонента ЯЩУКА СЕРГІЯ МИКОЛАЙОВИЧА
на дисертаційне дослідження **Онищенка Сергія Вікторовича**
«Формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій в
процесі вивчення дисциплін циклу машинознавства», представленого на
здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дисертації

Дисертаційна робота С.В. Онищенка присвячена дослідженню актуальної на сьогодні проблеми удосконалення загальнотехнічної підготовки майбутніх учителів технологій у вищих педагогічних навчальних закладах.

Розвиток сучасного високотехнологічного виробництва вимагають кваліфікованих кадрів, які були б мобільними, ініціативними, творчими, за таких умов учень має стати реальним і повноправним суб'єктом навчально-виховного процесу, суспільного життя і майбутньої професійної діяльності. Тому технологічна підготовка учнівської молоді має бути гнучкою і пристосованою до технічних, технологічних, економічних, соціальних потреб суспільства, з урахуванням досягнень та перспектив його розвитку.

Важлива роль у вирішенні цієї проблеми належить учителю освітньої галузі «Технології», бо саме від наявності у нього відповідних професійних знань та вмінь залежить ступінь підготовленості учнів до роботи у сфері матеріального виробництва. Тому підготовка майбутніх вчителів технологій повинна бути зорієнтована на оволодіння ними професійно-педагогічних компетентностей не тільки під час вивчення дисциплін психолого-педагогічного і методичного напрямку, а й в процесі засвоєння загальнотехнічних дисциплін, зокрема дисциплін машинознавчого циклу. Натомість кардинальні зміни умов праці та змісту діяльності людини зумовлюють необхідність істотного оновлення та переосмислення змісту

загальнотехнічної підготовки майбутнього фахівця.

Дисертаційна робота виконана відповідно до науково-дослідної теми кафедри трудового навчання та технологій Бердянського державного педагогічного університету «Формування професійної компетентності майбутніх фахівців в галузях технологічної та професійної освіти».

Наукова новизна одержаних результатів

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження необхідно вказати на наукову новизну одержаних результатів дослідження. Заслуговують уваги уперше теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено модель формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі вивчення дисциплін циклу машинознавства, яка складається з цільового, методологічного, змістово-процесуального та діагностичного блоків.

У процесі дослідження С.В. Онищенко визначено організаційно-педагогічні умови (створення позитивної мотивації студентів щодо вивчення дисциплін циклу машинознавства; індивідуалізація навчання майбутніх учителів технологій дисциплінам циклу машинознавства; застосування інформаційно-комунікаційних технологій при вивченні дисциплін циклу машинознавства) та запроваджено відповідний методичний інструментарій (зміст, форми, методи, засоби навчання).

С.В. Онищенко уточнено сутність понять «професійна компетентність фахівця», «професійна компетентність майбутніх учителів», «професійна компетентність майбутніх учителів технологій».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Автором чітко визначена мета дисертаційного дослідження, яка передбачає теоретично обґрунтувати, розробити й експериментально перевірити модель формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі вивчення дисциплін циклу машинознавства.

Як засвідчує аналіз дисертації, науковий апарат визначено коректно,

він відповідає вимогам до такого рівня робіт і є достатнім для розв'язання окреслених дисертантом завдань. Прослідковується відповідність мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження задекларованій темі. П'ять завдань, накреслені та обгрунтовані для реалізації мети, є класичним проспектом для розгортання послідовних етапів теоретико-методичного та експериментального педагогічного дослідження. Успішність виконання даних завдань передбачає можливість удосконалення змісту навчання майбутніх учителів технологій у процесі вивчення дисциплін циклу машинознавства.

У тексті й висновках дисертаційної роботи простежується процес поетапного виконання завдань з реалізації мети дослідження.

Наукові положення, висновки та результати базуються на ґрунтовному аналізі досліджень науковців стосовно методологічних засад сучасної філософії освіти, концептуальних ідей професійної педагогіки, психолого-педагогічних засад професійної освіти, сучасних дидактичних ідей вдосконалення змісту, методів та форм навчання майбутніх фахівців, заснованих на компетентнісному та особистісно-діяльнісному підходах.

Обгрунтованість наукових результатів роботи забезпечено шляхом ретельного добору методів дослідження. Справляє позитивне враження грамотне використання як *теоретичних* методів дослідження (методи порівняльного та системного аналізу, визначення понятійно-категоріального апарату дослідження, ознайомлення з нормативними документами, моделювання), емпіричних – діагностувальні методи (анкетування, спостереження, бесіда, опитування); педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний) та математичної статистики. Використані методи взаємодоповнювали один одного, уможливаючи комплексне пізнання предмета дослідження.

Викликає схвалення широка апробація результатів дослідження на міжнародних, всеукраїнських, міжвузівських науково-практичних конференціях. Пропозиціям, розробкам та висновкам, які представлені в

дисертації властива повнота та логічність викладу, достатній рівень обґрунтованості й достовірності.

Практичне значення одержаних результатів

Результати дисертаційного дослідження С.В. Онищенко мають практичну значущість, яка полягає в тому, що створено та впроваджено в процес професійної підготовки майбутніх учителів технологій: *спецкурс* «Проектування складових одиниць механізмів машинобудування»; *педагогічний програмний засіб* «Моделювання і проектування технічних об'єктів і процесів»; *навчальні посібники* «Енергетичні машини», «Енергетичні машини. Лабораторний практикум», «Проектування складових одиниць механізмів в машинобудуванні»; *методичні рекомендації до спецкурсу та ППЗ* «Комп'ютерне проектування та моделювання технічних об'єктів».

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Структура дисертаційної роботи науково виважена й логічно вибудована, складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, 8 додатків (33 с.), списку використаних джерел (196 найменувань на 23 с.). Загальний обсяг дисертації – 214 сторінок, з яких 158 сторінок основного тексту. Робота містить 31 таблицю і 21 рисунок.

Перейдемо до аналізу основної частини дисертації, усі розділи якої взаємопов'язані та висвітлюють послідовність вирішення поставлених завдань. У **вступі** чітко обґрунтовано актуальність проблеми, науково коректно сформульовано мету, яка корелює з темою та конкретизується у завданнях, окреслено об'єкт, предмет дослідження. Логічно схарактеризовано систему використаних у роботі дослідницьких методів. Розкрито наукову новизну та практичне значення; наведено дані про апробацію та впровадження результатів дослідження, публікації, структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі дослідження** – «Теоретичні основи формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій в процесі

вивчення дисциплін циклу машинознавства» розглянуто проблему формування й визначено структуру професійної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі вивчення дисциплін циклу машинознавства.

Особливу увагу в дослідженні приділено поняттю «професійна компетентність фахівця» під якою дослідник розуміє як інтегровану якість особистості, сформовану на основі професійних умінь, навичок, комплексу набутих професійних знань, розвитку професійних якостей особистості, мотивів та рефлексії професійної діяльності, які забезпечують йому здатність ефективно й результативно виконувати цю діяльність та самостійно вирішувати професійні завдання й проблеми.

Ключове поняття «професійна компетентність майбутніх учителів технологій» автором трактується як інтегральна якість особистості, що визначається здатністю ефективно та результативно здійснювати педагогічну та предметно-орієнтовану професійну діяльність, самостійно розв'язувати професійні проблеми й завдання, пов'язані з психологічною, педагогічною, методичною, загальнонауковою, технічною, технологічною й предметною підготовкою учнів загальноосвітніх шкіл, сформована на основі професійних умінь, навичок, комплексу здобутих професійних знань, розвитку професійних якостей особистості, мотивів і рефлексії професійної діяльності. С.В. Онищенко виділені такі структурні компоненти й елементи професійної компетентності майбутніх учителів технологій: операційно-діяльнісний – сукупність розумових і практичних умінь і навичок; когнітивний – сукупність загальноосвітніх, загальнонаукових, психолого-педагогічних, методичних, технічних і технологічних знань; мотиваційний – сукупність мотивів, адекватних цілям і завданням психолого-педагогічної й предметно-орієнтованої діяльності; особистісно-рефлексивний – сукупність здібностей і професійно-важливих якостей особистості.

У другому розділі роботи – «Модель формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій в процесі вивчення дисциплін циклу машинознавства» – автором роздроблено та обґрунтовано модель

формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій в процесі вивчення дисциплін циклу машинознавства, яка містить такі блоки: цільовий, методологічний, змістовно-процесуальний та діагностичний.

На підставі аналізу сутності та змісту базових категорій дослідження, стану проблеми в педагогічній практиці визначено *комплекс* організаційно-педагогічних умов реалізації моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі вивчення дисциплін циклу машинознавства: створення позитивної мотивації студентів щодо вивчення дисциплін циклу машинознавства; індивідуалізація навчання майбутніх учителів технологій дисциплінам циклу машинознавства; застосування інформаційно-комунікаційних технологій при вивченні дисциплін циклу машинознавства майбутніми вчителями технологій.

У **третьому розділі** – «Експериментальне дослідження моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій в процесі вивчення дисциплін циклу машинознавства» – дослідником описано програму педагогічного експерименту щодо встановлення ефективності моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі вивчення дисциплін циклу машинознавства.

Заслуговує на схвалення вмiла організація С.В. Онищенко констатувального етапу експерименту, коректність і сумлінність його проведення, що дало змогу з'ясувати реальний стан досліджуваної проблеми, підтвердило необхідність розв'язання назрілих суперечностей у практиці вищої школи. Дисертант виявив добре володіння методикою педагогічного дослідження.

Опис ходу дослідно-експериментального дослідження, доводить дієвість запропонованої моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі вивчення дисциплін циклу машинознавства та організаційно-педагогічних умов її реалізації. Достатньо повно висвітлено результати формувального експерименту. Переконаливими є показники, за якими підводились підсумки дослідно-експериментального

дослідження й визначались рівні сформованості професійної компетентності майбутніх вчителів технологій.

Вважаємо, що коректні дослідницькі методи вивчення напрацьованої моделі та представницька вибірка учасників педагогічного експерименту забезпечують валідність отриманих результатів і підтверджують правильність вихідного припущення, повну реалізацію накреслених завдань й успішне досягнення поставленої мети.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

Основні положення дисертації можуть бути використані в процесі розробки та коригування навчальних планів, навчальних і робочих програм наукової, теоретичної та практичної підготовки фахівців спеціальності 014.10 «Середня освіта» (Трудове навчання та технології), підготовки підручників, посібників для студентів, слухачів Інституту післядипломної педагогічної освіти, а також у викладанні навчальних предметів, проведенні навчальних дисциплін, спецсеминарів, організації різних видів практик.

Дисертаційне дослідження не вичерпує всіх аспектів, пов'язаних із досліджуваною проблемою. Подальший науковий пошук автор вбачає у визначенні шляхів підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх учителів технологій, зокрема в розробці інтегрованого змісту загальнонаукових дисциплін та дисциплін циклу машинознавства.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Упровадження одержаних результатів у практику роботи навчальних закладів переконує, що вони мають теоретичну цінність і реальну практичну значущість.

Основні положення та результати дослідження висвітлено 27 публікаціях автора (24 одноосібні), з них: 10 статей у наукових фахових виданнях України з психолого-педагогічних наук, 2 статті в зарубіжних наукових виданнях, 12 тез доповідей у матеріалах конференцій, 3 навчальних

посібники.

Публікації повністю висвітлюють основні наукові положення дисертації, зокрема ті, які автор виносить на захист. Таке представлення результатів наукової роботи є достатнім. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає вимогам щодо дисертаційних робіт, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, зокрема, пунктам 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами).

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою, змістом та оформленням він відповідає вимогам, що ставляться МОН України. У тексті автореферату дисертації відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого С.В. Онищенком дисертаційного дослідження.

Наголосимо, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Дискусійні положення та зауваження

Позитивно оцінюючи здобутки дисертанта, вважаємо за необхідне зазначити наступні дискусійні положення та зауваження до поданого наукового дослідження:

1. Розкриваючи основи формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій в процесі вивчення дисциплін циклу машинознавства, автору в руслі особистісного наукового підходу бажано було в дослідженні висвітлити яким чином використання розробленої моделі дозволяє всебічно враховувати індивідуальні можливості студента, адже професійна компетентність, як зазначає автор, у першу чергу базуються на особистісних якостях.

2. На с. 57 дисертаційного дослідження представлено модель

формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій в процесі вивчення дисциплін циклу машинознавства. Привертає увагу необхідність доповнення структурних блоків представленої моделі і, насамперед таких, що становлять основу змісту формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій.

3. У роботі достатньою мірою представлено форми, засоби та методи навчання майбутніх учителів технологій в процесі вивчення дисциплін циклу машинознавства, водночас і важливо було б також подати більш детальний аналіз педагогічних та інформаційних технологій, які є важливою складовою у професійній підготовці майбутнього педагога.

4. На нашу думку, у представленій методиці дослідно-експериментальної роботи, доцільно було б ширше розкрити аналіз означеної проблеми у практиці реальної професійної діяльності вчителів технологій, а також аналіз недоліків традиційної методики викладання загальнотехнічних дисциплін у вищій школі.

5. Беззаперечною є значущість розроблених здобувачем спецкурсів для формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій в процесі вивчення дисциплін циклу машинознавства, однак доречно було б поряд з експертною апробацією цих спецкурсів провести їхню експертну оцінку педагогами-практиками стосовно доступності змісту, науковості, ґрунтовності, професійної спрямованості, достатньої кількості годин за навчальними модулями тощо.

Висловлені зауваження та побажання не є принциповими для загальної позитивної оцінки дисертації.

Загальні висновки і оцінка дисертації

Рецензоване дисертаційне дослідження С.В. Онищенка виконане вперше, є серйозною, глибокою науковою працею, яка поглиблює існуючі знання педагогічної науки, робить суттєвий внесок в теорію і методику професійної освіти.

Результати дослідження, впроваджені в педагогічну практику, мають

необхідну наукову новизну, теоретичне і практичне значення.

Робота написана нормативною національною науковою мовою.

Вважаємо, що дисертаційна робота на тему «Формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій в процесі вивчення дисциплін циклу машинознавства» повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними Постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 року, № 656) до кандидатських дисертацій, а Онищенко Сергій Вікторович заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
доцент кафедри техніко-технологічних дисциплін,
охорони праці та безпеки життєдіяльності
Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини

ОСОБИСТИЙ ПІДПИС С.М. Ящук
ЗАСВІДЧУЮ
Завідувач канцелярії УДПУ
" " " 200 р.

Підпис офіційного опонента
Ящука С.М. затверджую
ректор Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини
доктор педагогічних наук, професор

О.І. Безлюдний